

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-43>

УДК 338.486:005.52(477)

Оцінка конкурентних переваг розвитку підприємництва у сфері туризму на основі SWOT-аналізу

Биба В.В.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Теницька Н.Б.

старший викладач кафедри економіки підприємства
та управління персоналом
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Білизна А.Р.

студентка
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Перспективи розвитку туристичної галузі зумовлені значним потенціалом України. У статті розглянуто сучасний стан туристичної галузі України. Визначено конкурентні переваги та обмеження перспектив розвитку туристичної галузі України на основі проведеного SWOT-аналізу. Проаналізовано можливості та наявні загрози розвитку туристичного бізнесу, виділено основні чинники активізації розвитку туризму в Україні. Одним з основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють у комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток підприємництва, є SWOT-аналіз.

Ключові слова: туризм, підприємництво, рекреаційний потенціал, туристична галузь.

Биба В.В., Теницкая Н.Б., Белизная А.Р. ОЦЕНКА КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СФЕРЕ ТУРИЗМА НА ОСНОВЕ SWOT-АНАЛИЗА

Перспективы развития туристической отрасли обусловлены значительным потенциалом Украины. В статье рассмотрено современное состояние туристической отрасли Украины. Определены конкурентные преимущества и ограничения перспектив развития туристической отрасли в Украине на основе проведенного SWOT-анализа. Проанализированы возможности и существующие угрозы развитию туристического бизнеса, выделены основные факторы активизации развития туризма в Украине. Одним из основных инструментов стратегического управления, оценивающих в комплексе внутренние и внешние факторы, влияющие на развитие предпринимательства, является SWOT-анализ.

Ключевые слова: туризм, предпринимательство, рекреационный потенциал, туристическая отрасль.

Byba V.V., Tenytska N.B., Bilyzna A.R. ASSESSMENT OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF BUSINESS DEVELOPMENT IN THE FIELD OF TOURISM BASED ON SWOT-ANALYSIS

Prospects for the development of the tourism industry due to the significant potential of Ukraine. The article discusses the current state of the tourism industry in Ukraine. The competitive advantages and limitations of the prospects for the development of the tourism industry of Ukraine on the basis of the SWOT analysis have been determined. The possibilities and existing threats for the development of the tourist business are analyzed, the main factors of enhancing the development of tourism in Ukraine are highlighted. One of the main tools of strategic management, assessed in a complex internal and external factors affecting the development of entrepreneurship is the SWOT-analysis.

Keywords: tourism, enterprise, recreation potential, the tourist industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток рекреаційно-туристичної сфери для багатьох країн є сьогодні одним із головних завдань. Україна, яка розташована у центрі Європи на перехресті транспортних шля-

хів і яка має для поступального розвитку своєї рекреаційної сфери сприятливі природно-кліматичні умови, значний історико-культурний потенціал, необхідні людські та матеріальні ресурси, значно відстає від більшості європейських країн

за рівнем розвитку рекреаційно-туристичних послуг. Такий стан не є нормальним і потребує активізації процесів щодо створення в нашій державі потужної рекреаційної індустрії, яка спроможна задовольняти різноманітні рекреаційні потреби як мешканців України, так і іноземних туристів. При цьому слід враховувати, що організація рекреаційної діяльності сьогодні виступає не лише як завдання містобудівне, а насамперед соціальне та економічне, що повинно вирішуватися на загальнодержавному і регіональному рівнях. Вирішення таких складних завдань потребує наукових досліджень, які можуть включатися як передпроектна стадія в процес містобудівного проектування на відповідному рівні [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Загалом проблеми туристичної індустрії в Україні досліджувалися такими науковцями, як О. Бобарикіна, М. Воронцова, Т. Ворошилова, М. Долішній, Л. Дядечко, В. Мальченко, С. Мельниченко, С. Нездоймінов [2]. Однак умови сьогодення зумовлюють необхідність визнання ефективної стратегії розвитку туризму в економіці України з урахуванням сучасних реалій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Тенденції розвитку сучасних відносин за різними аспектами між державами дають змогу не тільки усунути бар'єри в туристичній сфері, а й отримати додаткові ресурси для розвитку інфраструктури всередині держави. Нами проаналізовано сильні та слабкі сторони туристичної галузі України, виявлено можливості та загрози конкурентоспроможності підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення й обґрунтування основних проблем розвитку туризму в економіці України крізь призму наукових поглядів, світового досвіду та сучасних тенденцій розвитку туристичного ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах вітчизняна туристична галузь є невід'ємним складником світового туристичного процесу. Туризм в Україні може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку й оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сучасністю нашого народу і держави [3].

Сучасний стан туристичної інфраструктури України не досяг значного розвитку, внаслідок чого низка перспективних туристичних об'єктів не має транспортного сполучення, необхідної

кількості готелів із високим сервісом, закладів громадського харчування; у більшості населених пунктів відсутні якісні медичні послуги, зв'язок тощо. Слабкість внутрішнього потенціалу окремих територій, відсутність належної інфраструктури та стимулів для всебічного розвитку підприємств створюють суттєві бар'єри для їхнього економічного зростання [4].

За показником якості Україна значно відстає від багатьох держав із подібним рекреаційно-туристичним потенціалом. Унаслідок цього багато наших співвітчизників надають перевагу іноземним курортам, стаючи при цьому інвесторами в економіку інших держав. Підняття рівня якості вітчизняних туристичних послуг до європейських стандартів значно прискорило б розвиток туризму в Україні та привабило значну кількість потенційних споживачів з України та близького зарубіжжя.

Також серед інших проблем туристичної сфери можна назвати недостатню поінформованість населення про готелі, інші заклади відпочинку, тури по країні, туристичні послуги.

Досліджуючи досвід інших країн, можна виділити такі основні проблеми розвитку туристичного бізнесу на загальнодержавному і регіональному рівнях:

1. Міжнародний імідж держави. Для того щоб створити Україні позитивний імідж в очах світу, потрібно проаналізувати, що саме й як можна використати. Крім того, потрібно виділити головні недоліки, які заважають країні виглядати привабливою в очах іноземців.

До сильних сторін України належать:

– розумовий потенціал. Україну можна позиціонувати як країну розумних людей, учених. Вітчизняні дослідницькі інститути у сфері науки та медицини визнані у світі та зробили великий внесок у розвиток суспільства;

– багата земля. Україна – країна з унікальними природними багатствами, перша в Європі за кількістю та якістю природних ресурсів, прихованих в її надрах. У країні відкрито 8 тис. родовищ, у яких залягає 90 видів різних корисних копалин. Наприклад, в українській землі прихована десята частина всіх світових запасів залізних руд і 40% – марганцевих. Ще одне багатство України – сама земля;

– національна кухня. Завдяки своїм предкам українці володіють унікальним ресурсом – козацьким колоритом. Тури на острів Хортиця дуже популярні серед іноземців. Особливо подобається гостям, коли на острові проходять різні змагання, що закінчуються національними частуваннями. Додатковий козир – зелений туризм, його родзинка – натуральні

продукти харчування, які можна без особливих проблем отримати в будь-якому селі;

– «європейське сафарі». Найфантастичніший оазис дикої природи в Європі знаходиться саме в Україні і називається заповідником Асканія-Нова. На 33 тис. га цього парку живуть 18 видів ссавців, причому не тільки місцевих, сюди злітається більше 270 видів птахів. Третина цієї унікальної території являє собою первісний степ, такого в Європі більше немає. У країні є ще як мінімум два унікальних природних об'єкта: дельта Дунаю в районі Вилкове і гниле море – озеро Сиваш;

– релігійні святині. На території нашої держави знаходяться абсолютно унікальні релігійні святині, яких не зустріти в Європі й світі. Щоб подивитися на всі ці унікальні місця, до України їдуть іноземці з усіх куточків Землі;

– зручне територіальне положення. Україна знаходиться на межі Європи й Азії, тому вона увібрала в себе досвід обох цивілізацій. Наша країна ніколи не вела агресивну політику щодо своїх сусідів, а це означає, що вона

має глибинні, до кінця не виявлені витoki миротворчості. Володіючи цим досвідом, Україна могла б стати найважливішим чинником міжнародного миру і стабільності.

2. Бренд України невідомий у світі тому, що ним ніхто не займається. Влада не рекламує свою батьківщину за кордоном, немає навіть програми просування України. У країні немає офіційного сайту, орієнтованого на іноземців, що розповідає про неї хоча б англійською мовою.

3. Складності спілкування. Тільки ті туристи, які говорять українською або російською, можуть відчувати себе в Україні комфортно. Решті, якщо з ними немає екскурсиводів, доведеться зіткнутися з непереборними проблемами: більшість місцевих жителів не говорить англійською, а на вулицях дуже рідко можна побачити покажчики на цій мові. Іноземців часто ставлять у глухий кут і правила, за якими працює громадський транспорт, особливо маршрутні таксі, рух яких здається хаотичним.

4. Розбиті дороги, відсутність мотелів і якісних придорожніх кафе роблять приваблю-

Таблиця 1

Сильні і слабкі сторони туристичної галузі України

Чинники впливу	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2	3
Географічне положення	– вигідне географічне положення, що сприяє розвитку туризму; – наявність оптимальних кліматичних умов	– слабо розвинена транспортна інфраструктура
Забезпеченість ресурсами	– наявність багатого рекреаційного комплексу, що сприятиме створенню додаткових послуг; – можливість упровадження сучасних технологій організації харчування, лікування, відпочинку; – наявність кваліфікованого управлінського персоналу з великим досвідом роботи в туристичній галузі; – низька вартість трудових ресурсів; – незначні витрати виробництва та реалізації продукції	– недосконала кредитна політика держави; – неефективне використання фінансових ресурсів; – слабка система управління фінансовими ресурсами на підприємстві; – наявність частини зношених основних засобів на наявних підприємствах; – нестабільна інвестиційна ситуація в країні
Споживачі та конкуренти	– наявний широкий асортимент продукції та послуг, а існуючі можливості є основою для розширення напрямів діяльності; – низькі ціни на основні види продукції порівняно з іншими країнами	– нестійкий фінансовий стан підприємств; – слабка маркетингова політика підприємств; – політика підприємств на початку розвитку не може бути спрямована на інноваційний розвиток, а орієнтована на окупність інвестиційного капіталу; – необізнаність споживачів про наявні послуги; – низький рівень якості надаваних послуг, слабкий сервіс

вість України в очах автомандрівників майже нульовою. Туристи і туроператори скаржаться й на занадто дорогі місцеві готелі, наприклад ціни навіть у всесвітньо відомих мережах готелів в Україні набагато вищі, ніж у Європі.

5. Відкрити свою справу в Україні можуть тільки відчайдушні іноземці. Країна має дуже високий рівень корупції, правила ведення бізнесу непрозорі, а місцеві партнери часто поведуться непорядно [5].

6. Доходи населення: чим вищі доходи має населення держави, тим більше воно зможе витратити на свій духовний розвиток, до якого можна віднести і туризм.

7. Пріоритети в системі духовних цінностей суспільства: сприяння та підвищення рівня освіти і культури населення; проведення систематичних ярмарок, підтримка з боку держави народних ремесл, традицій, свят.

8. Стан навколишнього середовища: скорочення шкідливих викидів від промислових підприємств, скорочення засмічень, озеленення територій, збереження гідросфери, розвиток

сільської місцевості сприятимуть розвитку зеленого туризму.

9. Залучення приватних інвестицій, насамперед для капітального будівництва туристичних об'єктів, відбудови і відновлення туристичних пам'яток: архітектурних, соціальних, природних тощо [6].

Для більшого розуміння привабливості туристичної галузі України проведемо SWOT-аналіз. Оскільки рекреаційний комплекс країни має як сильні, так слабкі сторони, то їх необхідно проаналізувати і на основі цього аналізу розглядати певні перспективи розвитку, можливі загрози (табл. 1).

Таким чином, сильними сторонами туристичного комплексу України є вигідне географічне положення, багатий рекреаційний комплекс, незначні витрати на розроблення і реалізацію нових продуктів, низька вартість трудових ресурсів. Ці сильні сторони є основою для розвитку туризму. Водночас існують і слабкі сторони, тому стратегії розвитку туристичного бізнесу передусім мають бути побудовані на принципі ліквідації слабких сторін (табл. 2).

Таблиця 2

Можливості та загрози зростанню конкурентоспроможності підприємства

Чинники впливу	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2	3
Бізнес	<ul style="list-style-type: none"> – поліпшення якості продукції та надання послуг; – можливість розширення ринків збуту продукції та надання послуг; – зростання обсягів реалізації продукції підприємства; – прискорення росту ринку і асортименту продукції; – активізація та збільшення ділових зв'язків з іншими країнами; – збільшення розмірів отриманого підприємствами туристичної галузі прибутку 	<ul style="list-style-type: none"> – погіршення міжнародного іміджу держави, що спричинить скорочення в'їзного туризму; – значні зміни потреб і смаків споживачів; – спад попиту на продукцію; – поява великої кількості конкурентів
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> – поліпшення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства; – залучення інвестицій 	<ul style="list-style-type: none"> – високі відсоткові ставки на кредит; – збільшення темпів інфляції; – погіршення фінансового стану підприємств туристичної галузі, зниження ліквідності і платоспроможності
Державна політика	<ul style="list-style-type: none"> – прийняття низки законодавчих актів для підприємств, які сприятимуть розвитку туризму; – перевищення росту цін на продукцію над зростанням собівартості; – підтримка вітчизняних підприємств туристичної галузі на державному і регіональному рівнях 	<ul style="list-style-type: none"> – посилення податкового тиску; – недосконалість нормативного законодавства щодо стандартизації послуг туристичних фірм; – несприятлива політика уряду

Висновки з цього дослідження. Таким чином, підприємства туристичної галузі повинні орієнтуватися на такі перспективи розвитку, які дадуть можливість підвищити якість продукції і надаваних послуг, проте слід ураховувати й загрози, як внутрішні, так і зовнішні.

Перспективи розвитку туристичної галузі зумовлені значним потенціалом України, який можна реалізувати за допомогою створення привабливого інвестиційного клімату та

ефективного управління майном туристично-рекреаційних комплексів.

Поліпшення стану сфери туристичних послуг в Україні за рахунок комплексної реалізації вищенаведених чинників у майбутньому призведе до збільшення попиту на туристичні послуги, сприятиме збільшенню потоку іноземних туристів, дасть можливість надання нових робочих місць, підвищить надходження до державного бюджету і тим самим поліпшить економічний стан країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гречаник В.П., Васильченко С.М. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму: Україна і світ. Вісник Прикарпатського університету. Серія «Економіка». 2008. Вип. 6.
2. Нездоймінов С.Г. Підприємницький вектор розвитку регіонального туризму: монографія. Одеса: Пальміра, 2011. 344 с.
3. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
4. Skrylnik A., Valiavskiy S., Voloshina O. Inclusive Entrepreneurship Infrastructure Development Special Aspects in Ukraine. International Journal of Engineering & Technology. 2018. Vol. 7. № 3.2. P. 425–430.
5. Правик Ю.М. Маркетинг туризму. К.: Знання, 2008. 303 с.
6. Артеменко В.Б., Списак В.Т. Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі. Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2007. Вип. 26.
7. Туризм в Україні. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

REFERENCES:

1. Hrechanyk V.P., Vasylychenko S.M. (2008) Suchasni tendentsii rozvytku mizhnarodnoho turyzmu [Modern tendencies of development of international tourism]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu, seriia «Ekononika», vol. 6.
2. Nezdoiminov S.H. (2011) Pidpriemnytskyi vektor rozvytku rehionalnoho turyzmu [Entrepreneurial vector of regional tourism development]. Odesa: Palmira. (in Ukrainian)
3. Putsenteilo P.R. (2007) Ekonomika i orhanizatsiia turystychno-hotelnogo pidpriemnytstva [Economy and organization of tourism and hotel business]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
4. Skrylnik A., Valiavskiy S., Voloshina O. «Inclusive Entrepreneurship Infra-structure Development Special Aspects in Ukraine», International Journal of Engineering & Technology, Vol.7, № 3.2, (2018), pp. 425-430. (in Ukrainian)
5. Pravyk Yu.M. (2008) Marketynh turyzmu [Tourism marketing]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
6. Artemenko V.B., Spysak V.T. (2007) Otsinka mozhlyvostei uchasti Ukrainy u mizhnarodnomu turyzmi [Assessment of Ukraine's Participation in International Tourism]. Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii, seriia ekonomichna, vol. 26.
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy, «Tourism in Ukraine», available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.